

לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה", עכלה"ק.

ולכך כיון שרצה הקב"ה ליתן התורה לישראל והכיר שיתיראו ישראל פן לא יוכלו לקיים התורה ויענשו, **לכך הראה להם הקב"ה שאף אם יעברו ח"ו - מתוקן להם דרך בראש השנה, שע"י השופר יתעוררו בתשובה ויהיו נעשין כבריה חדשה**, ולכך הראה להם הקב"ה ענין החרדה איך יפול עליהם ע"י השופר, ולכך הוי התורה קרוב לשכר ורחוק להפסד, כי אם יעברו יש להם תקנה ע"י השופר ותשובה.

ולכך הראה להם הקב"ה עוד, איך יעשו בענין התקיעות, שיהיו ע"י שנים' - אחד מקרא ואחד תוקע, **ובזה מתעלה השופר יותר מאם היה התוקע - תוקע לבד**. ולכך תחלה אמר 'יהי קול השופר חזק מאוד', ואעפ"כ 'יחרד כל העם אשר במחנה' משום עצם שמיעת קול השופר, אך אח"כ אמר 'יהי קול השופר הולך וחזק מאד' - שהולך הקול ומתחזק יותר ממה שהיה תחלה, והטעם משום ש'משה ידבר' - שהוא היה המקרא ומסדר התקיעות, ו'אלקים יעננו בקול' - הקב"ה תקע עפ"י דיבורו, ולכך ע"י שניהם, קריאת משה ותקיעתו יתברך, נעשה השופר יותר חזק ממה שהיה תחלה, דרך אח"כ נעשה הולך וחזק מאד מחמת שמשה היה המדבר והמקרא?

ב. בדבריו מרמז לכאור', למה שאמרו חז"ל (עירובין יג) נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, ומפרש המהרש"א (מכות כג: בד"ה תרי"ג מצוות) היות שרבו המצוות לא תעשה על העשה, ולכן הוא קרוב יותר להפסד, אבל מחדש בזה הגרש"ק שע"י קול השופר שמרמז לאדם שיש לו דרך לשוב על עוונותיו א"כ הרי אינו קרוב להפסד.

ג. ומוסיף החכמת שלמה עוד רמז בענין 'מקריא התקיעות', דהנה אי' במג"א (סקי"א) בשם השל"ה (מס' ר"ה תורה אור) שטוב שיהיה התוקע יודע לכוון הסודות, ואם לא אזי עכ"פ יהיה המקרא יודע והוא יכוון הסודות, ע"כ. וכתב הגרש"ק שם לרמז הדבר במה שפעם אחת אמרה תורה (פנחס כט, א) 'יום תרועה יהיה לכם', ופעם כתוב 'זכרון תרועה מקרא קודש' (אמור כג, כד), והכוונה דרמזה לנו התורה כך, דהתוקע בעצמו 'יום תרועה יהיה לכם' מכל מקום, בין אם יוכל לכוון הסודות או לא, אבל 'זכרון תרועה' - הכוונה להמקרא - המזכיר התרועה בפה - זה יהיה 'מקרא קודש' הוא יכוון בקדושה והסודות שבהם. ומפטר הגרש"ק בענותנותו: אבל בעוה"ר אין איתנו יודע עד מה, ואין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים, ע"כ. ובענין מי שיהיה המקרא מביא המג"א שם

רמז בתורה שיש להקרות התקיעות לפני התוקע

נוהגין להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מילה במילה כדי שלא יטעה ונכוון הוא (רמ"א בהג"ה סי' תקפ"ה סעיף ד').

הגה"ק רבי שלמה קלוגר זצ"ל בהגהות "חכמת שלמה" כותב על מנהג זה שנוהגין להקרות לפני התוקע 'הנה ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא', ומצא רמז בכתוב שאיש אחר צריך להיות המקריא התקיעות.

דבריו לומד מדקדוק בלשון הכתובים בפרשת קבלת התורה, דכתיב (ט, טז) "ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאוד ויחרד כל העם אשר במחנה", ואח"כ כתיב (שם, יט) "ויהי קול השופר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלקים יעננו בקול". ולכאורה, [א] מה שכתב 'משה ידבר' אין לו הבנה, הלא עדיין לא אמר כלום? [ב] למה תחלה אמר רק סתם 'וקול שופר חזק', ואח"כ אמר 'וקול שופר הולך וחזק'?

ומבאר דחזק מתרץ לחברתה, ובראשית דבריו מחדש דבר חידוש בעצם הענין של תקיעת השופר בשעת קבלת התורה, שהיה בכדי להזכיר לישראל אז את יום ראש השנה, דהנה רבינו סעדיה גאון זצ"ל כתב באחד הטעמים של תקיעת שופר, דהשופר של ר"ה הוי רמז לשופר של יום מתן תורה. ולכאורה מה שייכות יש ביום ר"ה להזכיר השופר של מתן תורה?! וי"ל הכוונה להיפוך, דהנה עיקר השופר מרמז על התשובה כמ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג ה"ד) "אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו כלומר 'עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם', אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו

א. פגשתי פעם יהודי מיוצאי תימן בעת עבודתו, וראיתיו חוזר על מאמר זה מהרמב"ם בעל פה, ואמר לי שמאמר הזה שגור בפיו, כיון שמנהגם של אנשי תימן הוא, שלפני תקיעת שופר לומדים כל הקהל ביחד את דבריו הקדושים הללו של הרמב"ם כהכנה למצוות תקיעת שופר.

תקעו בחודש שופר בכסא ליום הגינו כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פא, ד).

ויש לדקדק, א] מהו הענין של 'בכסה' - הלא ידוע מפורסם לכל שבכל חודש בתחילתו הירח מתכסה בו, ואם להשמיענו באיזה יום בחודש צריך להיות היו"ט של ראש השנה, הלא כבר מפורש בתורה"ק (פנחס כט, א) בחודש השביעי באחד לחודש? ב] ויתירה מכך קשה, על עצם החיוב של תקיעת שופר, מדוע העלים הכתוב כ"כ וקיצר בענין המצוה הזאת עד שמפני תיבה אחת 'תרועה' הנאמר בתורה"ק אנו תוקעין מכח הלימודים - מאה קולות, למה לא ביאר לנו התורה"ק מהו התרועה - אם גנוחי או ילולי כדי שלא נצטרך לתקוע כ"כ עד שנצא ידי כל ספק?

בספה"ק "צבי לצדיק" להרה"ק מבלאזוב זי"ע (תשרי, מאמר ב', טז) מבאר, דיודע שכל המצוה הזאת דתקי"ש בעצם הוא 'עיטא טבא' (- עצה טובה) כמבואר בזוה"ק (ח"א קצ:). שבא להמתיק הדינים ביום הזה ולהראות בפני כל המקטריגים והמסטינים עד כמה ישראל קדושים מחבבים את המצוות ומשתוקקים בכל כוחם וחפצם להשלים רצון בוראם ית"ש בכל האופנים, עד שכדי לצאת ידי כל ספק עושים כל טצדקי ותוקעים עד מאה קולות כדי שלא ישאר עוד שום ספק וספק ספיקא, שאכן קיימו המצוה כרצון הבורא ית"ש. וזה הכוונה במה שאמרו חז"ל (ר"ה טז:). למה

שהמתפלל שחרית יהיה המקריא לתוקע. וכתב עליו בפמ"ג שאם יש מורה צדק יהא הוא מקריא (כיון שיודע ההלכות ויוכל לפסוק אם יתעורר איזה ספק).

ד. במסכת ראש השנה (לד.) איתא: אתקין רבי אבהו בקסרי 'תקיעה, שברים ותרועה ותקיעה' - והקשה בגמרא: מה נפשך אי ילולי יליל (- כתרועה) לעביד 'תקיעה תרועה ותקיעה' ואי גנוחי גנח (-כשברים) לעביד 'תקיעה שברים ותקיעה'? ומשני, מספקא ליה אי כוונת תרועה גנוחי גנח אי ילולי יליל, מתקיף לה רב עירא: ודלמא ילולי הוה וקא מפסיק בשלישה שברים בין תרועה לתקיעה? ומשני: דהדר עביד 'תקיעה תרועה ותקיעה', מתקיף לה רבינא: ודלמא גנוחי הוה וקא מפסקא תרועה בין שברים לתקיעה? דהדר עביד תקיעה שברים תקיעה וכו' עיי"ש באורך כל החשבון של הקולות.

ה. והיות שהשופר בא ללחום נגד המסטינים לכן משקיע השטן כוחות ללחום נגד מצוה זו ומפריע להתקיעות שלא יעלו כהוגן. הרה"ק מהר"י מפשעווארסק זצ"ל סיפר ממה ששמע מזקני חסידי סאדיגורא, שהרה"ק מרוזין זי"ע אמר פעם, למה אצל הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע עלו לו התקיעות בקושי, משא"כ ברוזין תקעו בקלות - והסביר, שהרה"ק

תוקעים ומריעין כשהן עומדין, ותוקעין ומריעין כשהן יושבים - בכדי לערבב השטן - ומפרש רש"י: כשישמע ישראל מחבבין את המצוות מסתמין דבריו - היינו כיון שתוקעים כ"כ קולות בכדי להוציא הספק מליבם.

ולכן, במכוון העלים וקיצר התורה במצוות תקי"ש איך וכיצד לעשותה, כי זהו ג"כ עיטא טבא מגדול העצה ית"ש, בכדי שישראל בטוב לבם וחפצם להשלים רצון בוראם ישתדלו מעצמם להתבונן איך לצאת ידי כל ספק שיוכל להיות במצוה הזאת, עד שמכל הספיקות הללו תוקעים מאה קולות.

מבארדיטשוב הכין עצמו בהכנה גדולה לקראת תקי"ש, וכשנכנס באש להבה והשטן ראה שכלתה אליו הרעה, יצא נגדו במלחמה ונכנס אל תוך השופר להפריע לו לתקוע. משא"כ ברוזין לא תקע הרה"ק בעצמו, וכל העבודה היה בהסתר ובהצנע, ולא הבחין השטן אף לפני תקי"ש שעומדים כעת לתקוע בשופר. והפטיר בצחות בכדי לבטא את רב ההסתר, שבעת הכריזו שהולכים לתקוע (-מ'גייט בלאזן) לא ידעו אם תקעו שופר, או לנשב את המרק שהיה חם...

ועצה וסגולה לבטל את השטן המפריע, בכדי שהתקיעות יעלו כהוגן, מביא במג"א (סקי"א) בשם המטה משה (סי תת"ח) ומהרי"ל, שפעם אחת לא היו יכולין לתקוע והפך השופר וקרא לתוכו "וייה נועם" ושוב יכלו לתקוע. [ע"י בהגהות "דגול מרבבה" להגה"ק הנודע ביהודא זצ"ל, שזה היה בתקיעות דמעומד אבל בתקיעות דמיושב (לפני שמו"ע) הרי זה הפסק גמור, וקשה לומר שזה לצורך התקיעה, כי סגולה זו אינה בדוקה] וב"חכמת שלמה" (בהגה שהובא לעיל) כותב מדיליה: לפענ"ד, יש להתקוע לומר קאפיטל קמ"ד (לדוד ברוך ה' צורי) משום שנאמר שם "המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה", כי היא המלחמה הגדולה אשר אנחנו נלחמים ביום הזה ויש לו להתפלל על זה מקודם, ולפענ"ד הוא מסוגל אם יאמר בכוונה והבן, ע"כ.

ו. יש להוסיף עוד מה שבני ישראל מחמירין על עצמם לצאת מכל ספק, דהנה מעיקר הדין אפשר להקל בכל הענין כיון שהכל תלוי לפי מנהגי המקומות, דאי בר"ן (ר"ה י.) על 'אתקין רבי אבהו בקסרי' וכו': נשאל לרב האי"י גאון ז"ל וכי עד שבא רבי אבהו לא היו ישראל יוצאין ידי תקיעת שופר (ומה מקום לספק כ"כ גדול)?! והשיב באורך שאין הדבר ספק רק תלוי לפי מנהגי ישראל מימים קדמונים, מהן עושין תרועה יבבות קלות כתרועה, ומהן עושין תרועה יבבות כבדות שהן שברים, ואלו ואלו יוצאין ידי חובתן וכו'. וכשבא רבי אבהו ראה לתקן תקנה שיהיו כל ישראל עושין מעשה אחד ולא יראה ביניהן דבר שההדיוטות רואין אותו כחלוקה, ע"כ.

עוד יש להוסיף, במה שכופלים תש"ת ותר"ת משום ההפסק בתשר"ת, (דאם השברים הוא העיקר הרי הפסיק בתרועה בין השברים להתקיעה וכו') הרי מפורש ג"כ בר"ן בשם ר"ת דההפסק הוא רק לכתחילה, ואם שמע תשע תקיעות משך היום ג"כ יצא מעיקר הדין ואינו צריך לתקוע שוב. וכן נפסק בשו"ע (תקפ"ז סעיף ב') "שמע ט' תקיעות בט' שעות ביום יצא", עיי"ש - היוצא מזה, שכל מה שהחמירו כל כך לצאת כל שיטה וכל ספק, הוא רק משום חביבות המצוה.

שמפתין את בוראם ב'תרועה' – דייקא, היינו שע"י ההתאמצות לקיים את התרועה דרך כל מיני אופנים, נסתם פי כל מקטרג והקב"ה הופך להם מידת הדין לרחמים, אכי"ר.

ענין הבטחון בהשי"ת ביום ראש השנה

יש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש ואומרים תתחדש עלינו שנה טובה (רמ"א בהג"ה סי' תקפ"ב סעיף א')

בספה"ק "תורת אמת" להרה"ק רבי לייבל איגר זצ"ל (תרל"ט ליל ראשון) מבאר מנהגן של ישראל שנוהגין לאכול תפוח מתוק בליל בראש השנה על פי מאמר חז"ל בענין נעשה ונשמע (שבת פז). "למה נמשלו ישראל לתפוח - מה תפוח פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע".

ולכן הלא גם בראש השנה עיקר המצוה הוא לשמוע בקול שופר, שעל ידי זה יהיה נשמע בלב הנקודה של האמת, ובעצם היה עליו לשמוח רק אחרי קיום מצות תקיעת שופר, וענין סעודת ליל ראש השנה הוא כהקדמת העשיה שהוא עשיית יום טוב ומקרא קודש בבטחון קודם השמיעה.

ולכן אוכלים בסעודת הלילה תפוח דייקא, לרמז ענין זה של 'תפוח' שפריו קודם לעליו ומרמז לנעשה ונשמע, שמקדימים העשיה בבטחון שנצא זכאי בדין.

והנה מקור הענין של הבטחון בראש השנה הוא בטור (תקפ"א) מדברי המדרש (עי' ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג) דישראל אינם כשאר אומות שביום שיש להם דין לובשים שחורים ומתעטפים בשחורים וכו' אבל ישראל לובשים לבנים ומתעטפים לבנים וכו' ואוכלים ושותים ושמחים בראש השנה לפי שידועים שהקב"ה יעשה להם נס, עיי"ש.

והכוונה, שאמנם יראים ביום זה מאימת הדין, אבל הרי הוא בבחי' "וגילו ברעדה", ששמחים ויודעים שהשי"ת יתמלא רחמים עלינו. ובספה"ק "עבודת ישראל" (נצבים) אף מוסיף, שעצם הדבר מה שמאמינים בו ובישועתו זהו הגורם שהשי"ת יתרצה לנו. ואלו דבריו הק': דהנה בני ישראל למטה מתעניין ומתריעין בקול שופר ומקבלים עליהם עול מלכות שמים בתשובה ובמעשים טובים עד אשר מתעוררים

ובזה מפרש הרה"ק מבלאזוב זי"ע את הענין ג"כ בדרך רמז כדרכו בקודש: דהנה במאה קולות יש תשע מאות טרמוטין (- כוחות)¹, והנה, תקע"ו גימ' מא"ה קל"ת (ככתוב בפרשת יתרו (יט, טז) 'ויהי קל"ת' – חסר כתיב (בלי ה)). בחד"ש שופ"ר גימ' ט' מאות – מנין הטרמוטין, שעד מספר כזה נתרבה מנין הקולות והטרמוטין.

וממשיך: ואם יקשה לך למה אנו צריכין להרבות כ"כ קולות וטרמוטין? ע"ז מתרן הכתוב בעצמו: 'בכסה ליום חגינו', בכסה – היינו שנתכסה ונעלם בתוה"ק פירוש המשמעות של תיבות תרועה אם משמעו 'ליו"ם' גימ' 'לול"י' (-תרועה) או משמעו 'חגינו' אתוןן 'גניחו' (-שברים). וע"י ספק זה נעשה מאה קולות ותשע מאות טרמוטין.

וכן מפרש המשך הכתוב כמין חומר: ואם יוקשה לך מדוע כיסתה והעלימה תורה ביאור אופני המצוה הזאת עד שנצטרך להרבות כ"כ קולות כדי לצאת ידי כל ספק? ע"ז מסיים הכתוב: 'כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב' – והיינו כאמור, מפני שיום זה הוא יום הדין וכל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון. ולכן זאת העצה היעוצה לנו מגדול העצה ית"ש להראות החביבות שישראל קדושים מחבבין את המצוה, ובזה נסתתמו פיות כל המקטרגים והמסטינים כאמור.

לפי דבריו הק' אפשר לומר בע"ה ביאור בדברי המדרש (ויקרא רבה – פכ"ט ד), א"ר יאשיה כתיב (תהלים פט, טז) "אשרי העם יודעי תרועה" – וכי אין אומות העולם יודעים להריע? וכו' אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין למדת רחמים – אימתי בחדש השביעי, ע"כ. דלכאורה צריך ביאור למה דוקא במצוה זו מרצים את בוראם? אמנם לפי מה שנתבאר אתי שפיר, שענין ריבוי התקיעות בא לפתות ולרצות את הקב"ה, שיראה איך בני ישראל מחבבין את המצוות, ותוקעים כ"כ קולות בכדי לצאת בוודאי מצוות 'תרועה' המוזכר בקרא. וזה הכוונה

ז. זהו שיטת הראב"ד שבמאה קולות ישנם ט' מאות טרמוטין, דכל תקיעה גדלו כתרועה שיש בו תשע טרמוטין, וכן השברים יש בו ט' טרמוטין א"כ במאה קולות כשכל אחד מהם ט' טרמוטין הרי יוצא תשע מאות טרמוטין. וכן אי' ב"שער הכוונות" (דרושי ר"ה דרוש ט) בשם האר"י הק'.

חסדי השי"ת להוציא כאור צדקם - ומראה זכותם לפני מלאכי מרום ומצדיקם במשפט, דהיינו עד שכולם מודים כי הוא אלקינו ואנחנו ישראל עמו וכן נכון להיות לעולם, ומסכימים על כל הטובות גאולות וישועות - **והכל בא לנו מחמת אמונתנו, כי על רחמי המרובים אנו בטוחים ובחסדו הגדול ומתכבסים ומסתפרים לכבוד יום הדין וגילו ברעדה ובהתעוררות תשובה בשמחה**, עיי"ש באורך.

ויש לציין מה שמביא בנו הרה"ק רבי משה אליקים ברע"ה מקאזניץ זי"ע בספה"ק "דעת משה" (לר"ח אלול ד"ה איתא בילקוט) וזל"ק: הגם שהוא יום הדין, מכל מקום יום קדוש וטהור הוא, ובוודאי יש שמחה ג"כ. וזכורני כד הוינא טליא, הייתי תמיד מתמה עצמי על כבוד הרב הקדוש אאמו"ר זצלה"ה, שבראש השנה היה שמח למאוד, עיי"ש.

וכן כותב הרה"ק ה"יסוד העבודה" מסלונים זי"ע (מכתב ו' במכתבים שבסוף ספרו) עה"כ (נחמיה ח, י) "כי חדות ה' היא מעוזכם" דמוסב על יום ר"ה, ומביא בשם הרה"ק מלעכאוויטש זי"ע, שבכל ראש השנה היה מרגלא זאת בפיו הקדוש: "חדוות ה' הוא" - ר"ל השמחה וגודל נחת רוח לפני השי"ת הוא, "מעוזכם" - מה שאתם חושבים ומאמינים בחסד השי"ת אשר הוא מעוזנו, עכדה"ק.

*

בענין זה שיום ראש השנה הוא זמן להתחזק בבטחון שהשי"ת יכתבנו לשנה טובה, נראה ג"כ מעובדא הבאה, שסיפר הרה"ק ה"בית ישראל" מגור זי"ע, אשר בימי מלחמת העולם הראשונה, בחודש אלול תרע"ה (לפני מאה שנה), התקיימה שמחת נישואי אחיו הרה"ק ה"לב שמחה" זי"ע בעיר ווארשא. ודרכו של אביהם הרה"ק ה"אמרי אמת" זי"ע היה למסור בכל יום שיעור לבניו וקרוביו, וכן נהג שם בווארשא שלימד את השיעור באכסנייתו אצל הנגיד ר' משה חיים פרומאן ע"ה.

והנה אחד מהאורחים החשובים שהגיע להשתתף בשמחה, היה החסיד הישיש רבי הירש בער ברוינשפיגל ז"ל מחסידי הרה"ק מאיזביצא, שהיה אחד המלמדים של ה"אמרי אמת" בילדותו, והיה אז כבן תשעים שנה. ובא ביום ההוא באופן מיוחד מעירו גניוועשוויב לווארשא בכדי להשתתף בשמחת נישואי בנו של ה"אמרי אמת" זצ"ל, והיות שהגיע לאכסניית ה"אמרי

אמת" בעת מסירת השיעור, לכן הפציר ליכנס להשתתף בשיעור, ואכן הניחו לו".

וה"אמרי אמת" למד אז בשיעור במסכת ראש השנה (כו:) שם הוזכרו חמשה דברים דלא הוו ידעי רבנן ומסתיימת בשני דברים, האחד: דלא ידעו מהו כוונת הכתוב 'וטאטאתיה במטאטא השמד' (ישעי' יד, כג), וכן מהו כוונת הכתוב 'השלך על ה' יהבך' (תהלים נה, כג), וכשהשלים האמרי אמת את דברי הגמרא עד גמירא, עשה רבי הירש בער סימן שברצונו להגיד דבר, והאמרי אמת הפסיק ונתן לו לומר את דברו.

פתח ושאל: דבמסכת מגילה (יח.) ג"כ מונה והולך הגמרא אותם חמשה דברים דלא הוו ידעו רבנן, אולם שם מסיים במאמר 'וטאטאתיה במטאטא השמד', ואילו כאן במסכת ראש השנה מסיים במאמר 'השלך על ה' יהבך' - והבין האמרי אמת, שברצונו גם להשמיע תירוץ, ופנה אליו ברמז "נו" כאומר, ומה ההסבר לזה? ורבי הירש בער המשיך וחזר מה ששמע בעצמו מפ"ק הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיזביצא זצ"ל שהגיד בלשון זו: **דא איז ראש השנה, און דארט איז פורים!**

והכוונה בדבריו הק', שבכל מקום מסיימת הגמרא מענינא דיומא, בפורים הענין דיומא היא מחיית עמלק, ולכן מסיים 'וטאטאתיה במטאטא השמד', היינו שישמיד ה' את הרשעים, בעוד שבראש השנה הוא יומא דדינא, הענין הוא 'השלך על ה' יהבך', ע"כ. - היוצא מזה שענין של ר"ה הוא להשליך על ה' יהבו, ולבטוח בו.

ויעזור השם יתברך שיצא לצדק דיננו

ונזכה לכתובה וחתימה טובה ושנת גאולה וישועה אכיר.

ח. ושאלו אותו אח"כ למה התעקש כ"כ ליכנס להשתתף בהשיעור? נענה ואמר דא' במסכת יומא (פו.) על תלמיד ורבי שבעוה"ב יהיו ביחד, אף אם התלמיד אינו הגון מ"מ 'שלא יהא הוא בג"ע ותלמידו בגיהנום' וכן להיפך כשהרבי אינו הגון נכנס ג"כ לגן עדן בשביל תלמידו 'שלא יהא הוא בגיהנום ותלמידו בגן עדן', והפטיר ר' הירש בער: לכן אני רוצה להיות מובטח בהרבי - בשניהם, הן בתורת רבי והן בתורת תלמיד - כי הוא תלמיד שלי וכעת גם אני תלמיד שלו, ואז לא אכנס לגיהנום ממה נפשך... [אגב, כמעשה זה אפשר ללמוד ג"כ, שגם ביום חתונה לא וויתר ה"אמרי אמת" זצ"ל על שיעור קבוע]